

Bescherm onze rijkdom tegen het water

www.ruimtelijkeagenda.nl
de Volkskrant – 24-05-2008

Cees Veerman en Louise Fresco zijn boegbeelden van Wageningen. Beiden promoveerden ze er, beiden zijn ze er hoogleraar. Ook zijn ze beiden commissaris bij de Rabobank. Sinds dit jaar zijn ze daarnaast allebei lid - Veerman voorzitter - van de Deltacommissie. Deze commissie is door het kabinet gevraagd de risico's en de kansen te benoemen van de zeespiegelstijging voor Nederland.

In september wil de commissie haar ambitieuze advies presenteren. Maar Fresco en Veerman vinden het nodig nu al hun zorgen en dilemma's te schetsen. Want Nederland mag zich nu wel veilig voelen; er komen een paar levensgrote vragen op ons af waar de waan van de dag geen oplossing voor geeft.

Moeten we ons zorgen maken? Is er een probleem?

Fresco: 'Misschien niet acuut, wel urgent.'

Veerman: 'Veiligheid is de eerste levensbehoefte van de burger. Die mag niet in het geding komen. De cijfers stemmen tot nadenken. Wij verwachten dat de zeespiegel over honderd jaar één meter gestegen is - dat is een conservatieve schatting. En dat de bodem met 15 centimeter daalt. Als je daarnaast rekening houdt met een eventuele stormloop, is de conclusie dat het water straks anderhalve meter hoger komt dan nu.'

'Dit roept tal van vragen op. Wat betekent dit voor een stad als Almere? Moet die inderdaad buitendijks uitbreiden, of kun je dat beter elders doen? Kunnen we blijven bouwen langs de rivieren?'

'De zeespiegelstijging heeft consequenties voor ruimtelijke investeringen. Wat doen we met de ruimtedruk in het westen van het land, waar tweederde van de bevolking woont en waar 60 procent van het bnp wordt verdiend en waar de schade bij overstroming vele honderden miljarden bedraagt? Blijft dat allemaal boven water? Er is nu al een bank die zijn computercentrum heeft verplaatst naar een plek boven NAP, omdat een overstroming van zo'n centrum een faillissement zou betekenen.'

Fresco: 'Niets doen is geen optie. Alleen al met 30 procent van de huidige waterkeringen moet iets gebeuren, zoals met de Afsluitdijk, de boulevard bij Katwijk, het eiland van Dordrecht en de dijk Enkhuizen-Lelystad. Wij zeggen: neem het langetermijnperspectief. Je moet geen kapitaal vernietigen door investeringen te plegen die straks niet meer houdbaar zijn.'

De zeespiegel stijgt nu al.

Veerman: 'Dat klopt. Berekeningen leren dat de kans op overstroming vertienvoudigt als de zeespiegel stijgt met 70 centimeter. Dat niveau bereiken we mogelijk al in de tweede helft van deze eeuw.'

Fresco: 'Door de economische groei ligt er steeds meer vermogen achter onze dijken. Daardoor neemt het risico toe. Want risico is kans maal gevolg.'

Veerman: 'We kunnen leren van New Orleans. De economische impact van die ramp is vele malen groter dan het bedrag dat preventie had gekost. Maar ja, het is een menselijke eigenschap om te zeggen: het is zover nog niet.'

U bepleit een integrale aanpak. Dus bij de inrichting van het land rekening houden met duurzaamheid én economie én veiligheid én schoonheid. Kan dat wel met al die verkavelde bestuursorganen, verschillende departementen, provincies, waterschappen?

Fresco: 'Je kunt erop wedden dat tussen 2050 en 2100 al die departementen in hun huidige vorm niet meer zullen bestaan. We moeten dus niet uitgaan van de huidige fragmentarische, sterk door deelbelangen gestuurde structuur.'

'Je moet gewoon zeggen: dit zijn de problemen, deze richtingen kun je op. Dat vergt zus en zo. Daarna bekijk je welke bestuursorganen je daarvoor nodig hebt.'

Veerman: 'Het gaat ons om de oplossing van een concreet probleem. Dit overstijgt alle politieke partijen en alle gedoe op de korte termijn.'

Fresco: 'De zeespiegelstijging biedt ook kansen. Onze waterbouwkundige kennis is nu al een exportproduct, met al die nieuwe waterproblemen neemt die vraag internationaal alleen maar toe.'

Veerman: 'Eilanden voor de kust, een vliegveld in zee, energie-opwekking door zoet en zout water. Er komt veel creativiteit los.'

U zegt eigenlijk: Nederland Waterland moet ons nieuwe motto worden, zoals ooit Nederland distributieland een motto was?

Veerman: 'Wij willen inderdaad een soort kader schetsen, waarbij alles wat er in het land gebeurt aan ons rapport wordt getoetst.'

Fresco: 'We willen ook een gevoel van urgentie creëren. Want dit is een probleem waarvan een aantal aspecten niet kunnen wachten. Anders doe je nu dingen waar je straks spijt van krijgt. Een voorbeeld: als we nieuwe wegen bouwen, zullen we die dan op een talud leggen, zodat we gemakkelijk wegekomen als de boel onderstroomt?'

We moeten dus, net als in het verleden, weer een nationaal gevecht tegen het water gaan voeren. Is daar de sfeer in het land wel naar?

Fresco: 'De naoorlogse generaties zijn opgegroeid in een welvaart die alleen maar toenam, waarin ieder jaar op vakantie een soort mensenrecht is geworden. Zee en strand staan gelijk aan recreatie en niet aan dreiging, overstroming, gevaar. Dat is een grote zegen, maar dat is geen vanzelfsprekendheid.'

Over geld maakt u zich geen zorgen.

Veerman: 'Dat kán niet het probleem zijn. Wij verdienen met elkaar 550 miljard per jaar. We hebben belegde pensioenvermogens in de buurt van 500 miljard.'

Fresco: 'Het is goed om de consequenties te schetsen van de vergrijzing. Naarmate je minder werkende mensen hebt, komt er minder belastinggeld binnen. Daar moet je nu al rekening mee houden.'

Regel duurzaamheid nu je nog rijk bent.

Veerman: 'Ja, we zijn nog nooit zo rijk geweest als nu. Alleen het betekent wel dat een deel van de private uitgaven naar de publieke bestedingsnoodzaak verschuift. Dat is voor de politiek lastig te verkopen.'

'Als je veiligheid laat concurreren met andere dingen, dan is het voor de politiek heel lastig om voor dijken te kiezen. Wat dat betreft zijn de waterschappen een zegen. Die hebben hun eigen budget en hebben geen concurrentie van het onderwijs.'

Fresco: 'Daarom is het zo belangrijk om met een lange termijn te rekenen.'

Veerman: 'We hebben natuurlijk nog aardgas in de bodem, een ondergrondse schat die je in bovengrondse veiligheid kunt omzetten. Die gift van de natuur moeten we niet verkwanzelen, maar omzetten in duurzame bescherming en nieuwe mogelijkheden die we met het water hebben. Dat vereist een brede blik en integraal denken. Het is onze ambitie om dat denken voor elkaar te brengen. Gezien onze onafhankelijkheid denken we ook dat we ons die ambitie kunnen permitteren.'

Fresco: 'We hebben al een groot deel van de aardgasbaten ingezet voor dingen die het leven leuk maken. Dat is goed geweest, maar het lijkt nu alsof al die dingen niets kosten, alsof ze vanzelfsprekend zijn.'

De aanwending van de aardgasbaten is echt een politieke discussie.

Veerman: 'De vraag is natuurlijk wat prioriteit moet hebben, en ik denk dat veiligheid daarbij wel heel belangrijk is. We hebben toch ook een groot defensieapparaat om onze veiligheid te waarborgen? Dan moeten we nu de vlijt, de hersens en de centen gebruiken om te handelen voordat er een ramp gebeurt.'

Ziet u hier een nationale coalitie ontstaan die breder gaat dan de politiek?

Veerman: 'Ja, dan komen we op het terrein van filosoficaties over de rol van de politiek ...'

Nou, dit interview wordt gepubliceerd in het Betoog, dus dat mag wel hoor.

Veerman: 'Oké, je ziet dat het systeem waarbij de burger zich liet besturen en eens in de zoveel tijd gevraagd werd om daar een oordeel over te vellen, aan het veranderen is in een systeem waarbij de burger veel grotere betrokkenheid wil hebben. Dan is veiligheid heel wezenlijk. Het is nu eenmaal zo dat de basisvoorwaarden van het menselijk bestaan, zoals water en veiligheid, duurder worden. Er komt dus minder ruimte voor andere mooie dingen. Dat is politiek niet zo'n leuke boodschap.'

Fresco: 'Maar een groot deel van de bevolking is ook oprecht betrokken bij het milieu, bij duurzaamheid, bij al die vage begrippen. De strijd tegen het water kan een hele concrete vertaling worden van het begrip duurzaamheid die uittorent boven de gebruikelijke partijpolitiek.'

Veerman: 'Ik heb tal van gesprekken gehad met provinciebestuurders, met de waterbouwsector, het bedrijfsleven. Iedereen ziet het probleem, maar de vraag is: wie schetst nou het totale beeld? Wie zegt: nu gaan we het aanpakken?'

'Er zijn visionaire plannen nodig. Zoals destijds bij de bouw van het Noordzeekanaal of bij de ontwikkeling van Rotterdam.'

Uw commissie is uniek; ze moet een probleem oplossen dat nog niet erg duidelijk is, want er is geen ramp gebeurd.

Veerman: 'Ik ken een mooi vergelijkbaar voorbeeld.'

'In 1880 stelde de overheid de staatscommissie voor de landbouw in, als reactie op de wereldwijd gedaalde graanprijzen. De boeren in Europa leden enorm onder het goedkope graan uit de Verenigde Staten. Tot op de dag van vandaag hebben we onze positie als tweede agrarische exporteur van de wereld aan die staatscommissie te danken. Ze zei: je moet geen protectionistische maatregelen nemen, je moet opleiden en kennis vergaren. Het was een rapport met een visie, een basisgedachte waarlangs Nederland zich zou moeten ontwikkelen.'

'Het leidde tot een kennisstructuur die boeren en tuinders kon steunen. Wageningen was de kroon op deze structuur van onderwijs, onderzoek en voorlichting. Als je in China Wageningen noemt, weten ze meteen waar je het over hebt.'

Fresco: 'Wat meer ambitie kan geen kwaad. Het gaat in de polder altijd om de vierkante centimeter, dat is belangrijk, maar er moet daarnaast ook een visie zijn. Wij pleiten voor meer bezieling. Dat is ook goed voor de economie. Het zou zelfs tot een soort cohesie kunnen leiden.'

'In een samenleving die voortdurend gaat over tegenstellingen tussen groepen en subgroepen is het goed om ook eens te beseffen wat ons bindt.'

NOTES:

'Het water komt over een eeuw anderhalve meter hoger dan nu';

Nieuwe rivieren en 28 andere plannen voor een mooier Nederland;
Als de zeespiegel stijgt en de rivieren meer water aanvoeren, moeten we nieuwe rivieren graven en meer drijvende woningen bouwen. Dit zijn twee van de oplossingen die staan beschreven in het boek 29 plannen voor een mooier Nederland dat eind juni verschijnt bij uitgeverij J.M. Meulenhoff.; Het boek beschrijft het proces, de achtergronden en de uitkomsten van de Ruimtelijke Agenda, een project waarin lezers van de Volkskrant samen met deskundigen in 2007 op zoek gingen naar vernieuwende oplossingen voor zeven belangrijke ruimtelijke vraagstukken van Nederland.; Naast de ruimtelijke gevolgen van klimaatverandering besteedt het boek aandacht aan de verrommeling, de vergrijzing van het platteland, de files en de overbelasting van het spoor, het onoverzichtelijke ruimtelijk bestuur in Nederland, de bevolkingssamenstelling van steden en de vastgelopen woningmarkt.; Van de Ruimtelijke Agenda werd vorig jaar uitgebreid verslag gedaan in het Betoog en op www.ruimtelijkeagenda.nl, waar duizenden reacties van lezers binnenkwamen, die nog steeds zijn na te lezen. 29 plannen voor een mooier Nederland bevat alle interviews die toen verschenen en geeft een indruk van de discussies die gevoerd werden op de website, op de dagelijkse opiniepagina Forum en tijdens de debatten in het land.; Dankzij Bram van de Klundert en andere medewerkers van de Vromraad geeft het boek ook een goed inzicht in de Nederlandse ruimtelijke ordening. Zij leiden alle hoofdstukken in met een overzicht van de aard en de omvang van de vraagstukken op de Ruimtelijke Agenda. En zij schetsen hoe de gedachten over die vraagstukken zich in de loop der jaren hebben ontwikkeld.;

Cees Veerman;

Cees Veerman heeft verscheidene nevenfuncties, waaronder het voorzitterschap van de Vereniging Natuurmonumenten en van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA. Al tijdens de hbs nam hij het landbouwbedrijf van zijn vader over, sindsdien combineert hij zijn academische en bestuurlijke carrière met het boerenbedrijf.;

Louise O. Fresco;

Naast haar wetenschappelijke publicaties schreef Louise O. Fresco verschillende romans, meest recent De Utopisten (2007) dat werd genomineerd voor de Libris literatuurprijs.

'Het blijkt voor de politiek lastig om voor dijken te kiezen.'